

Bir İnek'te Saptanan Subakut Hematüria Enzootica Olayının Sağıtımı

Hüseyin Yılmaz İMREN*
Mehmet ŞAHAL**

A Case of the Haematuria Enzootica Subacuta in a Cow

Summary: *Subacut haematuria enzootica in a cow cured with using 10 daily periods the antibiotics, Hexamethylentetramin, Myofer (Ferric hydroxide 100 mg/ 1 ml. of Iron + Dextran solution 200 mg. / 1 ml.) and Vitamin K₃. She is still alive and gave birth to second calf.*

Özet: *Siyah-beyaz alaca, 4 yaşlı bir inekte saptanan subakut enzootik hematüri olayının 10 gün süreyle, Antibiyotik, Urotropin (Hexamethylentetramin), Myofer (Ferric hydroxide 100 mg/1 ml demir + Dextran solusyonu 200 mg/1 ml.) ve Vitamin K₃ kullanılarak sağıtılmıştır. Hayvan hala canlıdır ve ikinci yavrusunu doğurmuştur.*

GİRİŞ

Sığırların kronik hematürisi veya Enzootik hematüri hastalığı birçok ülkede sığır çiftliklerinde ² ve kısmen işlenen, kısmende doğal bitki örtüsü bulunan bölgelerde, asidik karakterdeki topraklarda yetişen bitkilerle beslenen, en çok sığırlarda ^{3,5} ve atlarda ³, daha az olarak da koyun ve domuzlarda rastlanan ³ bir sendromdur.

Hastalık ülkemizde bölgesel karakter göstermekte ve özellikle Zonguldak'tan Hopa'ya kadar olan Karadeniz kıyı şeridiyle ⁷, Bolu ve Kastamonu dolaylarında ⁵ çok sık rastlanmaktadır ⁵.

Hastalığın etyolojisinde yetersiz beslenme, dengesiz rasyon yedirilmesi, Schistosomal, Bakteriyel, Mukotik ve Protozoon hastalıkların bulunması rol oynamaktadır ^{5,6}.

* Doç. Dr.; A. Ü. Vet. Fak. İç Hastalıkları Bilim Dalı Ankara / TURKEY

** Vet. Hekim. Araş. Görev.; A. Ü. Vet. Fak. İç Hastalıkları Bilim Dalı Ankara / TURKEY

Meşe, diş budak, kurt boğan, kızılçık, fındık, gürgen ve çam sürgünleriyle eğrelti otu (Bracken fern) gibi belirli toksik bitkilerle yapılan yedirme denemelerinde ² hastalık deneysel olarak ortaya çıkarılmıştır. Bu bitkiler arasında eğrelti otunun daha etkili olduğu görülmüştür ^{2.3.4.5.6.7.8}.

Patogenesis: Evans ³ taze ve kurutulmuş eğrelti otunun deneysel olarak yedirilmesiyle sığırlarda 30-80 günde semptomların görüldüğü, Pamukçu ve ark. ⁸ 2.6-3.3 yıl sonunda idrar kesesinde tümoral oluşumların ortaya çıktığı bildirilmektedir. Tümoral oluşumlar Hemangiom karakterde ve toksik maddelerin idrara karışarak kese mukozasını devamlı irrite etmesi sonu şekillenmektedir ⁷. Oluşan tumörler zaman zaman hematüriye, az veya ileri derecede kan kaybına neden olmakta, ölüm hemorrajik anemi, genel zayıflık ve kalp yetmezliğinden ileri gelmektedir ⁵.

Semptomlar: Hematüri enzootica; akut, subakut ve kronik olarak seyredir. Enfekte hayvanların çoğu yaş gözetmeksizin semptomların ortaya çıkmasını takibeden ilk 1-2 gün içinde ölürlür. Doğal olaylarda bazı hayvanlar daha az oranda hastalanırlar ³.

Hastalık sığırlarda sporadik karakterdedir. Belirli mevsimlerde görülür, morbiditesi düşük mortalitesi yüksek olarak seyredir ³. Hastalarda burun, göz ve Vulva mukozalarında kanama odakları, anemi belirtileri ¹, gaitada kan, idrarda başlangıçta mikrohematüri, daha sonraları makrohematüri gibi tipik semptomlar görülür ^{5.8}. Makrohematüri devresinde hayvan idrar yaparken idrar önce kanla karışık olarak (Hematüri), idrarın bitimine yakın tam kan olarak çıkarılır. Hastalar sık sık, fakat az miktarda idrar yaparlar ve urinasyon sırasında hayvanın zorlandığı görülür ^{5.8}. Hematüri ileri gebelik, ağır işte çalıştırılma gibi stress faktörlerin etkisine bağlı olarak değişiklik gösterir. Kış aylarında azalır, yaz aylarında fazlalır ^{5.7}.

Hastalık sığırlarda subakut ve kronik, tek tırnaklılarda akut seyredir. Akut olaylarda, hayvanlarda düşkünlük, halsizlik, ağız ve burundan müköz akıntı, larenks çevresinde oluşan ödemden dolayı hırıltılı solunum veya güç solunum görülür. Ayrıca koordinasyon bozukluğu tabloya karışabilir ³.

Deneysel olaylardaki hematolojik muayenelerde kan tablosu ve kan hücrelerindeki değişimlerin fazlalığı dikkati çekmektedir. Hastalıkta leukopeni ve Trombocytopeni görülmektedir ^{3.4.8}. Mikro ve makrohematüri sonucu hayvanlarda oluşan anemi tablosu eritrosit sayılarındaki azalmayla ortaya çıkmaktadır ¹.

Otopside en çok görülen bozukluklar idrar kesesindedir ve kesede yer yer kanama odakları, tümoral oluşumlar, kese çeperinde kalınlaşmalar görülür. Kese kanlı bir idrarla, hatta kan pıhtılarıyla doludur. Tümoral oluşumlar idrar kesesinin ventral ve lateral duvarlarındadır ^{5.7}.

Tanı: Hastalığın belirli bölgelerde ortaya çıkması, anemi, hematüri, zayıflama gibi klinik bulgularla, ölen veya kesilen hayvanların idrar keselerinde tümoral oluşumların görülmesiyle hastalık tanınır. Canlı hayvanlarda sistoskopi ile kesedeki oluşumlar görülebilir. Kan hücrelerindeki değişimlerin görülmesi de tanıda yardımcı olur ^{1.4.5.8}.

Ayrıncı tanı: Hastalık, en çok hemoglobini ile seyreden hastalıklarla (Propalmsosis, Leptospirosis, Haemorrhagic septicaemia vs.) ve böbrek hastalıklarıyla karışmaktadır ^{1.5}.

Prognoz: Akut olaylarda prognoz iyi değildir, hayvan kısa süre içinde ölüme gider ⁴. Kronik olaylarda idrar kesesindeki tümörlerin neden olduğu kanamalar sonu ölüm, uzun süre sonra görülebilir. Doğan enfeksiyonlarda hayvanların mera değiştirmesiyle hastalık önlenebilmektedir ³.

Sağıtım: Sağıtıma yem değiştirmekle başlanır. İlaçla sağıtım için kan yapıcı preparatların (kemik iliğini situmule eden Alkoxl-Glycerol, Batyl alkol vs.), idrar kesesine antiseptik ilaçların kullanılarak lavaj yapılmasını önerenler vardır ^{1.4.5}.

MATERYAL VE METOD

Materyalimizi A.Ü. Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları kliniğine 5.1.1981 günü 4 aydır arasıra, son günlerde ise devamlı kan işeyen, yemesi içmesi iyi olduğu halde zayıfladığı ve süt verimi azaldığı şikayetiyle getirilen 4 yaşlı, siyah-beyaz alaca, 6 aylık gebe bir inek oluşturmaktadır. Hayvan bir yıl kadar önce Ankara'nın Çubuk ilçesinden satın alınmış, yem olarak da sanayii yemi yediriliyormuş.

BULGULAR

Hayvanın yapılan klinik muayenesinde görülen bulgular şöyledi: İştahın iyi olmasına karşın zayıf kondüsyonda olduğu, mukozalarda anemi belirtisi, vagina mukozasında peteşiyel kanamalar görüldü. Nabız ve beden ısısı normal, solunum sayısı hafif artmıştı. Urinasyon sırasında idrar kanlı ve sonlara doğru tam kan şeklinde gözleniyordu. Rektal muayenede idrar kesesinde ele gelecek patolojik bir oluşum hissedilmedi. Kontras madde verilerek yapılan Scopie'de kesenin ventralinde hareketli bir kitlenin varlığı görüldü. Hematolojik bulguların sonuçları; Total leukosit 12.000, Eritrosit 3. 340.000, Trombosit 132.000, PCV % 15, Ergin neutrofil % 10, Parçalı neutrofil % 32, Eozinofil % 3, Lenfosit % 55 oranındaydı.

İdrar muayenesinde idrarda albumin, hemoglobin, hematüri ve tripelfosfat kristalleri saptandı.

Hastalık klinikman "SUBACUT HAEMATURIA ENZOOTICA'ydı".

Sağıtım: İlk 4 gün antibiyotik (Penicilline + Streptomycine) + Urotropin solusyonu (% 40) + Myofer (Ferric hydroxide 100 mg./1 ml. demir + Dextran solusyonu 200 mg/1 ml.) + Vitamin K₃ + Birer gün arayla idrar kesesine % 1'lik Trypaf-lavinle lavaj yapıldı.

5-8'inci günler Myofer + Vit. K₃.

9-10'cu günler Urotropin.

Son 6 gün hiç bir şey yapılmadan kontrol altında tutuldu ve hayvan kliniğe geldiğinden 16 gün sonra sahibine iade edildi.

Hayvan 16 ay süreyle takib edildi. Sağıtımdan 3 ay sonra normal doğum yaptı, doğumdan bir süre sonra tekrar gebe kaldı. İkinci yavrusunu da doğurdu ve hayvan hala hayatta ve normal olarak süt vermektedir.

TARTIŞMA

Sığırlarda enzootik hematüri olayları başta ülkemiz olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde görülmektedir ^{2.4.5.7}. Yurdumuzun daha çok Bolu, Kastamonu il-

leri çevresinde ve Zonguldak'tan Hopa'ya kadar olan Karadeniz kıyı şeridinde ^{5.7} doğal olarak görülmektedir.

Hastalık klinik olarak Altan ¹, Evans ⁴, Pamukçu ⁷ nun bildirdiği; mukoza- lar da kanama odakları, hematüri, urinasyon eyleminin sonuna doğru idrar yolların- dan tam kan gelmesi, anemi, trombocytopenie gibi semptomlar bizim olayımızda da belirgindi. Leukosit sayılarının azaldığını bildirenlerle ^{3.8} bizim bulduğumuz değer- ler zıt görünüşteydi. Bulduğumuz değerler başlangıçta yüksek, sağıtım sonunda normal sınırlar içine dönmüştür.

Enzootik hematüri olaylarının sağıtımına dair literatür bilgilerin az olması ne- deniyle biz kan yapıcı ilaçlar, idrar yolları antiseptikleri, K vitamini gibi ilaçlar uy- gulayarak hayvanı sağlığına kavuşturmayı denedik. Sağıtımın geçici olup olma- dığını anlamak için hayvanı 16 ay süreyle takib etmek gereğini duyduk. Sağıtım sırasında hayvan gebe idi, doğum yaptıktan sonra ikinci yavrusuna gebe kalınca bazı araştırmacıların bildirdikleri ^{5.7} ağır işler, ileri gebelik gibi faktörlerin etkisiyle hasta- lığın tekrar ortaya çıkabileceğini düşündük, ikinci yavrusunu doğurana kadar da hiç bir semptomun ortaya çıktığını görmedik.

Hastamız subakut bir dönemde bize gelmişti ve henüz tümöral oluşumlar şe- killenmemiş, sadece hematüri ve anemi semptomları göstermekteydi. Yapılan sağı- tım hematüri ve anemi semptomlarının ortadan kalkmasına yardımcı oldu, bir süre sonra da bu semptomlar tamamen ortadan kalktı. İdrar kesesine yapılan lavajın yar- arlı olduğu görüşündeyiz.

Hastalığın akut veya subakut dönemlerde rastlandığında kan yapıcı, kanamayı durdurucu, idrar yolları antiseptikleri gibi ilaçların 5-10 gün süreyle kullanılması ve rasyonun değiştirilmesiyle bu tip olayların sağıtılabileceği düşünülebilir.

LİTERATÜR

1. ALTAN, Y. (1969): Evcil Hayvanların İç ve Deri Hastalıkları, ders kitabı. Veteriner Fakültesi Yayınları No: 293.
2. DATTA, S. (1952): Chronic Bovine Haematuria. Indian Vet. J. 29, 187-209.
3. EVANS, C. (1954): Studies on Brecken Poisoning in cattle. Brit. Vet. J. 110. 295-306.
4. EVANS, C. (1964): Bracken poisoning of farm animals. Vet. Rec. 76, 365-369.
5. ÖZCAN, C. (1972): Geviş Getiren Hayvan Hastalıkları, ders notları (ROTO).
6. PAMUKÇU, A.M. (1962): Tumors of Urinary bladder in cattle with special reference to etiology and histogenesis. Acta Union Intern. Contre la Cancer. 18, 625-638.
7. PAMUKÇU, A.M. (1963): Epidemiologic studies on urinary bladder tumors in Turkish cattle. Ann. N.Y. Acad. Sci. 108. 938-947.
8. PAMUKÇU, A.M., GÖKSOY, Ş.K. and PRICE, J.M. (1967): Urinary bladder neoplasm induced by feeding Bracken fern (Pteris aquilina) to cows. Cancer Res. 27 (1). 917-924.